

ACC. N:R M. 9902:1-5.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Urshult
Uppteckningsår: 1946

Upptecknat av: Frans Petersson
Adress: Smöramåla, Urshult
Berättat av: Frans Petersson
Född år 1884 i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Julklappar o. julfonte. s. 1.

Lu F 48.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9902:1

Landskap: Småland
 Härad: Rimnevald
 Socken: Ushult
 Uppteckningsår: 1946

Upptecknat av: Frans Petersson
 Adress: Smöremåla Ushult
 Berättat av: Frans Petersson
 Född år: 1884

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Julklappor och jultamte.
 Ordet julklapp användes fordom
 högst sällan av den här bygdens
 allmog. I stället här för brukades
 ordet "julgåva" (julgåvva) Sedan att
 giva varandra julgåvor förekom
 vanligtvis endast inom familjen. Under
 förra seklet bestod julgåvorna så
 gott som uteslutande av hemtill-
 verkade klädesplagg, såsom underkläder,
 strumpor, vantar, klatar o. s. v. Hade
 en julgåva ej blivit tilldelad respek-
 tive mottagare tidigare, så fick
 han den på julaftons morgon, just

och här inflyttade prästfamiljer. Lock-
varna togo i regel efter prästens seder.
Vid tiden för sekelskiftet utsträcktes
julkappsgevanandet även till grannar
och i övrigt personer, som stodo utan
för den egne familjen. Denna sed var
emellertid blott tillfällig, och bestod
därin, att när man enligt sitt sam-
vete kände sig stå i skuld till en
viss person, som av grundagenhet vägrade
att taga emot kontant betalning, man
i en handelsbod eller varuhus inköpte
en klädespersedel, ett behagsting eller
någonting i matväg, till exempel kaffebäran
nötter eller dylikt, vars värde stod i rim-
ligt förhållande till skulden man ville bli
kvitt. Det gjorda inköpet blev därefter
som julklapp övertämnat till den person, man
ville vederqälla.

Seden med jultomte infördes i ett och annat hem här i Utskult på 1890-talet, kanske något tidigare. Den kläddel som jultomten eller "julgubben" bar på sig, var olika i olika hem.

"julbocken" eller "julabocken" var klädd i skinn vanligtvis ett med horn försedd get - eller bockskinn. Dock kunde det hända, att den som agerade julbock fick i stället för ett getskinn hålla till godo med en vanlig skinntröja, vars ragg var utåtvänt. Hade han ej horn, förde han en med ett kort skaft försedd potatishacka, som han höll upp i jämnhöjd med sin pannan, medan han kröp omkring på knäna och knän rakt bakåt och gestakulerade. Seden med julbock var

wantig här i Ushult innan på 1870-talet,
men upphörde före sekelskiftet. Det
är emellertid tråkigt, att denna urgamla
tradition åter skall leva upp.

För 90 å 100 år sedan var det sed,
att byns unga män skulle förkläda
sig och sitta på var sin häst
rida Staffans skede (Staffans schenje),
varunder de skulle sjunga Staffans-
visan.

Det var nog först på 1890-talet, som
tryckta julkort kommo i bruk här.
Dessa kort vare tryckta hos John Friberg
Finspong. Tryckta julkort i brev-korts-
format blevo allmänna här det min-
nesrika året 1902, då under julen
en fruktansvärd storm vållade ofantliga
skador på såväl skog som byggnader här i
bygden.

M. 9902:2.

som han stod i begrepp att "byta
bennty" (ömsa linne). Under 1860- och
1870-talen tillvecklades i varje hem både
byxhängsten och strumpband, vilka hus-
modern utdelade efter veckställd behövs-
prövning antingen strax efter tillveckningen
eller också vid julen. Bland Ushalts-beome
sär för den seden allmän, att på jul-
aften skulle varje person, äldre eller
yngre, ha en ny klädespersedel på sig.
Om den, som ej skaffat sig någon ny
sådan, hette det: "Han får sitta på hygge-
koben på julaften."

På 1880-1890-talen utbyttes seden
julgåva mot "julklypp".

Seden att giva julgåvor har möjligen
hittförts av hit från annan ort kommande

LUNDS UNIVERSITETETS
FOLKMINNESARKIV